

Bilaga: Övergripande mål och insatser i de regionala serviceprogrammen

I denna bilaga till rapporten ”*Regionala serviceprogram – delredovisning februari 2010*” redovisas för respektive läns regionala serviceprogram:

- Övergripande mål
- Prioriterade insatsområden
- Aktiviteter/åtgärder
- I förekommande fall aktivitetsmål, resultatmål och effektmål

Innehåll

1	Blekinge	2
2	Dalarna (Remissupplaga 10-02-18)	4
3	Gotland	8
4	Gävleborg (utkast 09-12-18, beslut i april)	9
5	Halland	11
6	Jämtland	13
7	Kalmar län	15
8	Kronoberg	18
9	Norrbottn	21
10	Skåne (utkast, beslut i slutet av februari)	24
11	Södermanland (Inklusive utkast till handlingsplan 10-02-08)	26
12	Uppsala län (Förslag till serviceprogram)	28
13	Västra Götaland (remiss 09-11-24, beslut i maj)	29
14	Västerbotten.....	32
15	Västmanland	34
16	Örebro	36
17	Östergötland	38

Ej inlämnade serviceprogram, 2010-02-25

Värmland
Jönköping
Stockholm
Västernorrland

beräknas klart

mars
mars
sommar 2010
mars

1 Blekinge

Det nya programmet har en bredare ansats jämfört med programmet i den förra perioden, som mest inriktades på tillgänglighet till dagligvaruservice. Större fokus läggs på tillgänglighet till drivmedel, tillgänglighet till service för personer med funktionsnedsättning och samverkanslösningar mellan kommersiell och offentlig service. Nu understryks den potential för tillväxt som tillgången till service utgör.

Övergripande mål och syfte

Det regionala serviceprogrammets övergripande mål är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka i Blekinges gles- och landsbygdsområden.

Syftet med det regionala serviceprogrammet är att bidra till en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för invånare och företag i gles- och landsbygd. Programmet ska bidra till goda levnads- och tillväxtförutsättningar i dessa områden. Detta ska uppnås genom satsningar på bl.a. tillgänglighet till dagligvaror och drivmedel samt insatser för att öka tillgängligheten till service för personer med funktionsnedsättning.

Specifika insatser/åtgärder

Tillgängligheten till service är relativt god för hushållen på landsbygden i Blekinge län. Mot bakgrund av den snabba förändring av servicestrukturen som sker, är det angeläget att en helhetssyn från samhällets sida finns för att möta förändringarna. Tillgång till en grundläggande service är en förutsättning för en levande landsbygd.

Mål

- Ingen invånare i Blekinge län ska ha mer än 15 minuters resa till närmaste dagligvarubutik.
- Ingen invånare i Blekinge län ska ha mer än 20 km till närmaste drivmedelsstation.
- Samtliga butiker ska vara tillgänglighetsanpassade.
- Samordnade servicelösningar ska förbättra servicen och stärka landsbygdsbutikerna.

1. Stöd till kommersiell service

Aktivitet som följs upp:

- Antal beviljade investeringsstöd för dagligvarubutiker.
- Antal beviljade investeringsstöd för drivmedel.
- Antal beviljade investeringsstöd för tillgänglighetsanpassning av dagligvarubutik och drivmedelsstationer.

2. Bredda butikernas utbud genom kompletterande service

Samordnade servicelösningar kan vara till gagn både för bygden och öka butikens attraktionskraft. Postservice, försäljning av läkemedel, Svenska Spel och ATG är exempel på tjänster som efterfrågas och som ökar attraktionskraften. Möjligheterna att erbjuda även andra servicefunktioner exempelvis turistservice, kommunal service och annan offentlig service bör eftersträvas. Varje ny servicefunktion som kan knytas till butiken och bidrar till ökad försäljning ökar förutsättningarna för en bibehållen service.

Aktivitet som följs upp:

- Antal projekt som samordnar kommersiell och annan serviceverksamhet.
- Antal butiker med utökat antal servicetyper.

3. Ökad köptrohet

Länsstyrelsen avser att inom ramen för projektet "Landsbygdshandeln i bygden – service och samverkan" särskilt uppmärksamma ökad köptrohet. Satsningar på kompetensutveckling av butikägare, ett breddat utbud av service och att göra butikerna mer attraktiva är viktiga insatser för att öka köptroheten hos lokalbefolkningen.

Aktiviteter som följs upp:

- Antal butiker som deltar i kompetensutvecklingsprojekt.
- Antal butiker som får mentorstöd för utformning av attraktivare butik.

4. Öka den lokala upphandlingen

Ett sätt för kommunerna att stödja servicen på landsbygden är att göra lokala upphandlingar i landsbygdsbutiken.

Aktiviteter som följs upp:

- Antal projekt inriktade på lokal upphandling.

5. Regionalt samråd för kommersiell service

En samrådsgrupp bestående av länets kommuner och länsstyrelsen bildades redan vid framtagandet av det tidigare programmet för kommersiell service. Gruppen fortsätter att träffas regelbundet för att diskutera aktuella serviceförsörjningsfrågor och utbyta erfarenheter.

Aktiviteter som följs upp:

- Antal möten per år.
- Antal män respektive kvinnor på mötena.

2 Dalarna (Remissupplaga 10-02-18)

Övergripande mål, syfte och vision

Syftet är att i samarbete med partnerskapet samla resurser och insatser för att tillsammans utveckla och främja tillgången till kommersiell och offentlig service i gles- och landsbygd. Serviceprogrammet ska också vara ett styrande dokument vid hantering av stöd till kommersiell service

Vision: Självklar service på en återerövrad landsbygd

Serviceprogrammet ska leda till en hållbar service för boende, företagare och besökare i Dalarna. Det ska bidra till en levande landsbygd som utgör en tillväxtfaktor för regionen. När programperioden är slut i december 2013 ska vision och målsättningar vara verklighet.

Övergripande mål:

- *Aktiv kommunal serviceplanering*

Kommunerna använder aktivt väl förankrade servicestrategier i samarbete med kommersiella servicegivare och medborgare för att planera och samordna service så att byarna i länet bidrar till kommunernas hållbara utveckling och tillväxt.

- *Samplanering mellan serviceanordnare*

Offentliga, kommersiella och ideella aktörer planerar och utvecklar lokal service, både internt och mellan parterna på ett sätt som främjar lokalt entreprenörskap och hållbara lösningar.

- *Statliga bolagens och myndigheternas regelverk*

Hinder för samverkan som utgörs av statliga bolags och myndigheternas regelverk ska undanröjas. Staten ger en eller flera statliga aktörer som har intresse att medverka till en samverkansmodell i Dalarna tillåtelse att göra undantag mot regelverk, som förhindrar samverkan.

Specifika insatser/åtgärder

Regionala serviceprogrammet ska vara ett levande dokument där aktiviteterna under respektive insatsområde kan förändras om förutsättningarna eller förhållandena ändrats under programtidens gång. Förändringar kan ske efter samråd med Länsstyrelsens sekretariat.

1. Aktiva servicestrategier:

Detta insatsområde anses av serviceprogrammets partnerskap vara det absolut viktigaste. De frågor som området berör har varit de mest prioriterade redan från arbetets start och genom hela processen av utformandet av serviceprogrammet. Aktiviteterna i detta insatsområde är en förutsättning för övriga insatsområdets förverkligande. Ska leda till det övergripande målet "*Aktiv kommunal serviceplanering*".

Aktiviteter:

- A. Införa samordnare i kommunerna och landstinget.
- B. Etablera en undersökningsmetod över servicebehov.
- C. Kunskapskedja – förmedla kunskap gällande service på alla plan.
- D. Gemensam utbildning om nya modeller för politiker, tjänstemän och lokala aktörer.

Önskat utfall på kort sikt:

- Samordnare konkretiserar kommunala mål i servicestrategier.
- Samordnare utvecklar nätverk mellan landsbygdsutvecklare.
- Samordnare hittar gemensamma lösningar för samverkan.
- Vägledning av samordnare till verkliga utvecklingsprocesser i kommunerna och landstinget.
- Samordnare utbildar aktörer i utvecklingsprocessen.
- Samordnare ordnar samlingar med lokala aktörer.
- Kompetens och processtöd till kommunernas landsbygdsutvecklare genom Länsstyrelsen och samordnare.
- Länsstyrelsen och samordnare samlar och redovisar kommunernas strategier i regionen.

Önskat utfall på lång sikt:

- Kommunerna ser vinsterna i att jobba med landsbygdsfrågor.
- Ökad kunskap hos personer som arbetar med landsbygdsfrågor på kommunerna.
- Ökad kvalitet i servicestrategier.
- En stärkt länk mellan Länsstyrelsen, kommunerna, landstinget och de lokala aktörerna.
- Gemensamma lösningar för samverkan mellan aktörerna.
- Aktörerna får en ökad kompetens att driva utvecklingsarbete.

2. Konsekvensanalyser

Ska leda till övergripande mål "*Aktiv kommunal serviceplanering*".

Aktiviteter:

- A. Kompetensbank för material om konsekvensanalys.
- B. Stöd för kommuner att göra konsekvensanalyser.

Önskat utfall på kort sikt:

- Kommunerna tar del av materialet om konsekvensanalys.
- Ökat antal förvaltningsövergripande konsekvensanalyser av kommunerna.
- Ökad förståelse för att ökade kostnader ofta uppstår någon annanstans inom kommunen, bygden eller landstinget vid besparingsbeslut.

Önskat utfall på lång sikt:

- Ökat antal förvaltningsövergripande beslut i kommunerna.
- Offentliga aktörer arbetar mindre i stuprör.
- Statliga verk och bolag prioriterar i ökad utsträckning det regionalpolitiska perspektivet framför egen verksamhet.
- Mer välunderbyggda argument runt beslut gentemot medborgarna.

3. Kommunal upphandling av varor och tjänster

Ska leda till övergripande mål "*Samplanering mellan serviceanordnare*".

Aktiviteter:

- A. Utbildning i LOU för kommunala och offentliga upphandlare.
- B. Vägledningsdokument om hur kommunal upphandling kan utformas för att göra det enklare för lokala entreprenörer att lägga anbud.
- C. Utbildning i anbudsgivning för lokala entreprenörer.
- D. Bilda ny arbetsgrupp inom framtida handel och transporter.

Önskat utfall på kort sikt:

- Ökad kunskap hos kommunerna om vilka regler som gäller när man vill prova okonventionella samverkanslösningar med lokala entreprenörer.
- Ökad kunskap hos kommunerna om lokal upphandling i LOU.
- Ökad kunskap hos kommunerna om hur man kan uppdelat upphandlingar i mindre delar för att underlätta för lokala leverantörer att konkurrera.
- Ökad förståelse hos kommunerna för vinster som uppstår genom handel med lokala entreprenörer.
- Ökad kunskap hos lokala entreprenörer i anbudsgivning.

Önskat utfall på lång sikt:

- Ökat antal lokala aktörer upphandlade av kommunerna
- Minskad miljöbelastning och bättre miljöanpassade transporter inom handel och service

4. Samarbetslösningar mellan kommuner, kommersiella och ideella aktörer
Ska leda till övergripande mål "Aktiv kommunal serviceplanering" och "Samplanering mellan serviceanordnare"

Aktiviteter:

- A. Stödpersoner arbetar med kommuner, kommersiella och ideella aktörer för att ta fram nya arbetssätt.
- B. Kunskapskedja – överföring av kunskap gällande ideella och kommersiella servicelösningar .

Önskat utfall på lång sikt:

- Kommunerna etablerar i ökad utsträckning samarbetslösningar med lokala aktörer för att upprätthålla kommunal service i bygderna.
- Ökat deltagande från kommunerna i verksamheter med fokus på drivmedel och dagligvaror.
- Ökad samverkan mellan kommunerna, ideella organisationer samt övriga offentliga aktörer om traditionellt kommunala uppgifter.

4. Kompetensutveckling och nätverksbyggande för kommersiella aktörer
Ska leda till övergripande mål "Samplanering mellan serviceanordnare"

Aktiviteter:

- A. Skapa nätverk för kunskap och gemensamma lösningar för små entreprenörer inom drivmedel och livsmedelsförsörjning.
- B. Kompetensutveckling och mentorskap för kommersiella servicegivare.

Önskat utfall på kort sikt:

- Fler aktörer ingår i nätverk och gemensamma organisationer för att vara en större marknadsaktör än den enskilde företagaren
- Ökad kunskap hos kommunerna om hur man kan använda avtal med lokala näringsidkare att utföra kommunal service

Önskat utfall på lång sikt:

- Mer hållbara och konkurrenskraftiga serviceställen

5. Mötesplats för service i samverkan – offentlig, kommersiell och ideell
Ska leda till övergripande mål "Aktiv kommunal serviceplanering" och "Samplanering mellan serviceanordnare".

Aktiviteter:

- A. Utvärdera existerande exempel på serviceplatser
- B. Bilda diskussionsgrupp
- C. Utveckla modeller för mötesplatser (utifrån kunskap i A och B)
- D. Testa modeller i pilotkommuner i Dalarna

Önskat utfall på kort sikt:

- Ökad kunskap om innehållet i begreppet service och för vem.
- Få reda på om det föreligger ett reellt behov av mötesplatser för service och vad dessa ska innehålla.
- Ökade möjligheter att få samarbete med kommunala, privata och ideella servicegivare som stärker den lokala servicen.

Önskat utfall på lång sikt:

- Ökad kunskap om vilka behov som föreligger och på vilket sätt dessa behov tillgodoses genom mötesplatser.
- Det bildas nätverk och föreningar där aktörer gemensamt eller var och en för sig tillhandahåller vardagsnära service antingen på en fast plats eller inom ett geografiskt begränsat område.
- Kommunerna etablerar i ökad utsträckning samarbetslösningar med lokala aktörer för att upprätthålla kommunal service i bygderna.
- Ökad samverkan mellan kommuner, ideella organisationer samt övriga offentliga aktörer om traditionellt kommunala uppgifter.

6. Ungdomars engagemang i lokal utveckling

Ska leda till övergripande mål "*Samplanering mellan serviceanordnare*"

Aktiviteter:

- A. Stödja ungdomars engagemang i frågor om lokal service

Önskat utfall på kortsikt:

- Ökad kunskap hos landsbygdens drivande serviceaktörer om ungdomars behov av service

Önskat utfall på lång sikt:

- Ökat engagemang i lokal serviceutveckling från lokal och inflyttad ungdom

7. Tillgänglighet till service för personer med funktionsnedsättning

Ska leda till övergripande mål "*Aktiv kommunal serviceplanering*" och "*Samplanering mellan serviceanordnare*".

Aktiviteter:

- A. Skapa forum för dialog för personer med funktionsnedsättning.
- B. Skapa en arbetsgrupp som arbetar med alla insatsområden i serviceprogrammet.

Önskat utfall på kort sikt:

- Frågorna som berör personer med funktionsnedsättning synliggörs.

Önskat utfall på lång sikt:

- Ökad medverkan från personer med funktionsnedsättning i utveckling av servicelösningar.
- Ökad medvetenhet från människor *utan* funktionsnedsättning om de förutsättningar som är verklighet för personer med funktionsnedsättning.

8. Statliga bolags och myndigheters regelverk

Detta insatsområde ska kopplas in för att vid behov förändra, samordna, effektivisera och lokalanpassa de statliga bolagens och myndigheternas regelverk. Ska leda till övergripande mål "*Statliga bolagens och myndigheternas regelverk*"

Aktiviteter:

- A. Identifiera hinder för statlig servicesamverkan.
- B. Regionala insatser för att påverka regionala hinder och regelverk.
- C. Samverkan med och mellan länets riksdagsledamöter för att påverka den statliga anslagsfördelningen.
- D. Dialog med regering och riksdag.

Önskat utfall på kort sikt:

- De hinder som finns idag och som uppstår vid genomförandet av programmet blir synliggjorda
- Bättre förutsättningar att förhandla om lokala särbestämmelser som underlättar samverkan med andra servicegivare på den lokala nivån

Önskat utfall på lång sikt:

- Det finns en väl fungerande service som motsvarar de lokala och regionala behov som medborgare och näringsliv har
- De statliga myndigheternas och bolagens lagar och regelverk har förändrats så att det är enklare att bedriva service

3 Gotland

När det gäller serviceslag har detta program avgränsats till att omfatta dagligvaror och drivmedel samt service som kan stärka dessa serviceslag. Exempel på sådan service är apoteksvaror, post, systembolagsvaror. Den offentliga servicen berörs ej i programmet.

Övergripande mål

Det övergripande målet med programmet är att bidra till att en god service kan erbjudas alla invånare på Gotland. Vidare att nuvarande tillgänglighet ej försämras under programperioden samt att befintliga serviceanläggningar i orter av strategisk betydelse ges möjligheter att utveckla verksamheten.

Specifika insatser/åtgärder

Programmets mål

100 % av invånarna på Gotland har mindre än 20 minuters restid till närmsta kommersiella serviceanläggning.

Prioriterade insatsområden

1. Insatser för en attraktivare butik.
2. Tillgänglighetsanpassning för funktionshindrade.
3. Insatser för att öka köptroheten i utsatta butiker.
4. Insatser för komplettering av ytterliggare serviceslag, inklusive drivmedel.

Ansvar för genomförande av dessa insatser ligger i första hand på serviceföretagen i länet och dess organisationer.

Prioriterade orter

I första hand utpekade strategiska orter, i andra hand serviceorter i Vision 2025 och i tredje hand orter med befintlig kommersiell service.

4 Gävleborg (utkast 09-12-18, beslut i april)

Övergripande mål

Det övergripande målet är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god servicenivå utifrån realistiska förutsättningar och inom rimliga avstånd.

Specifika insatser/åtgärder

Målen gäller för 2010. Inför varje nytt år kommer målen anpassas efter det behov av insatser som är nödvändiga och de resurser som finns. När det gäller insatsområden har programmet avgränsats till att främst omfatta insatser inom den kommersiella servicen samt service som kan stärka den som exempelvis apoteksvaror, post, systembolag.

1. Regionalt ledarskap

Aktivitetsmål:

Vid kommunträffar under våren kommer Länsstyrelsen att informera om partnerskapet och be om förslag på lämpliga personer. Maximalt ska partnerskapet bestå av åtta personer. Partnerskapet ska ha sitt konstituerande möte i maj 2010.

Resultatmål:

Partnerskapet ska träffas två gånger per år och främja ökad samverkan mellan berörda parter som i sin tur ska leda till bättre service på gles- och landsbygden.

Effektmål:

Få fler engagerade i arbetet med servicefrågor och få fler samordnade uthålliga servicelösningar.

2. Projekt Landsbygdsservice

Verksamheten genomförs med hjälp av en lokalt förankrad mentor som regelbundet besöker serviceställena. Mentorn har en central roll som kontaktyta mellan handlare, lokalbefolkning och kommuner. I praktiken är mentorn en nyckelfigur när det gäller att stimulera samtliga parter att samverka kring servicefrågorna. Huvuduppgiften är att stödja handlarnas förmåga att driva sina företag på ett rationellt och ekonomiskt sätt. Lönsamheten i många av företagen har förbättrats. Detta har också bidragit till att behovet av servicebidrag (driftstöd) från Länsstyrelsen har minskat.

Aktivitetsmål:

- A. Tio mentorsinsatser för att skapa attraktivare butiker med hjälp av investeringsbidrag från Länsstyrelsen.
- B. Två informationsinsatser om lokal upphandling för företagare och tjänstemän.
- C. Delta i tio möten för ökad samordnad service.
- D. Medverka till bättre leveransvillkor för två butiker genom att försöka samordna transporter tillsammans med kommuner och leverantörer.

Resultatmål:

- A. 50 % av kunderna upplever en attraktivare butik.
- B. 75 % av deltagarna upplever att de fått ökad kunskap i lokal upphandling.
- C. Fem konkreta åtgärder kommer fram för ökad samordning av olika serviceslag.
- D. De två butikerna får bättre leveransvillkor.

Effektmål:

- A. Stor del av butikerna som har fått stöd ökar sin omsättning.
- B. Ökad andel lokal upphandling som gynnar näringslivet i gles- och landsbygd.
- C. Ökat antal samordnade servicelösningar serviceslag som bevarar och tryggar tillgången till service.
- D. Butikernas ekonomi förbättras.

3. Kommunala varuförsörjningsplaner

Länsstyrelsen kommer tillsammans med Landsbygdsservice ge råd och riktlinjer vid kommande kommunbesök våren 2010 om hur varuförsörjningsplanerna kan arbetas fram och sammanställas för de strategiskt viktiga orterna. Planerna kommer bland annat att ligga till grund för Länsstyrelsens stödgivning till kommersiell service. Varuförsörjningsplanerna ska vara inkomna till Länsstyrelsen *senast 2010-09-30*.

Aktivitetsmål:

- Åtta kommuner upprättar varuförsörjningsplaner.

Resultatmål:

- Alla ansvariga tjänstemän och politiker får bättre kunskaper om de lokala servicefrågorna.

Effektmål:

- Kommunerna och Länsstyrelsen kan planera sin stödgivning bättre.

4. Ökad samordning av kommersiell, offentlig och ideell verksamhet i strategiskt viktiga orter

Arbetet bör göras med ett tydligt underifrånperspektiv i samverkan mellan näringsliv, samhällsföreningar, utvecklingsgrupper och kommuner. Det är viktigt att även ungdomar blir delaktiga i processerna. På de allra flesta håll finns redan ett fungerande samarbete mellan lokala byråd, kommunernas landsbygdsutvecklare och andra aktörer. Frågorna bör vara förankrade på politisk nivå i kommunstyrelsen. Kommunen tar initiativ till att samla lokalbefolkningen, näringsidkare och samhällsföreningar på respektive ort för att diskutera och svara på bland annat nedanstående frågor.

Aktivitetsmål:

- A. Tio möten för att stötta offentliga, privata och ideella aktörer att i samverkan arbeta fram lokalt anpassade lösningar kring tillgången av olika serviceslag i de prioriterade orterna.
- B. Tio konkreta åtgärder för ökad samordning av olika serviceslag.

Resultatmål:

- A. Minst hälften av befolkningen, näringslivet och de ideella organisationerna deltar i mötena.
- B. 75 % av insatserna leder till nya samverkanslösningar.

Effektmål:

- A. Ökat engagemang från alla parter till samverkan.
- B. Ökat antal samordnade servicelösningar serviceslag som bevarar och tryggar tillgången till service.

5. Tillgänglighetsanpassning för funktionshindrade

Aktivitetsmål:

- Ytterligare tio investeringsstöd lämnas för att tillgänglighetsanpassa dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

Resultatmål:

- Samtliga butiker och mackar som ingår i programmet blir anpassade efter Boverkets regler för tillgänglighet och "enkelt avhjälpna hinder."

Effektmål:

- Även funktionshindrade kan nyttja kommersiell service i sin hembygd.

6. Insatser för att säkra tillgången till drivmedel

Aktivitetsmål:

- A. Bevilja investeringsstöd för att sätta upp egna eller överta mackar.
- B. Insatser för att främja lokalt anpassade lösningar för att säkerställa drivmedelsförsörjningen.

Resultatmål:

- C. Bibehållet antal drivmedelsstationer i strategiskt viktiga orter.
- D. Lokala initiativ för att säkerställa drivmedelsförsörjningen.

Effektmål:

- E. Möjligheterna att tanka bensin och diesel på hemmaplan kvarstår.
- F. Ökat lokalt engagemang för att främja drivmedelsförsörjningen

5 Halland

Övergripande mål

Skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god* servicenivå utifrån realistiska förutsättningar och inom rimliga avstånd.

*Olika beroende på förutsättningar i kommunerna. Vida och föränderliga begrepp och därför finns inget behov att skriva fast definition i RSP. Kan beskrivas som avstånd, tid, öppettider, butiksutformning, service för olika befolkningsgrupper, tillgänglighet för funktionshindrade.

Specifika insatser/åtgärder

1. Ökad samordning av serviceslag inom offentlig och kommersiell service

Tillgången till service är av stor betydelse för medborgares och näringslivets förutsättningar att bo och bedriva verksamhet i landsbygden. Myndigheters centraliseringar, försämrade villkor och höga fraktkostnader för dagligvaror och drivmedel är exempel på förändringar som påverkar dessa förutsättningar. De förändringar som sker i samband med att delar av den offentliga servicen går över till kommersiella grunder ställer krav på ökad samordning. En fortsatt god tillgång till service i länets landsbygdsområden förutsätter samverkanslösningar mellan offentliga och privata aktörer.

Aktiviteter:

- Insatser för säkerställande av tillgång till olika serviceslag.
- Informationsinsatser i syfte att sprida kunskap och erfarenhet av goda samverkans exempel mellan offentlig och kommersiell service.

Resultatmål:

- Antal dagligvarubutikerna som tillhandahåller ett flertal serviceslag ökar.

2. Tillgänglighetsanpassning för funktionshindrade

Bra tillgänglighet till kommersiell service ska finnas och därigenom bidra till tillväxtförutsättningar på landsbygden. Särskilt ska personer med funktionshinder och deras behov lyftas fram.

Aktiviteter:

- Informations- och mentorsinsatser avseende tillgänglighetslösningar av dagligvarubutiker.
- Investeringsstöd för tillgänglighetsanpassning av dagligvarubutiker.
- Insatser för att stärka förutsättningar för personer med funktionsnedsättningar att ta del av och nyttja kommersiell service.

Resultatmål:

- 25 % av dagligvarubutikerna har fått informations- och mentorsstöd om tillgänglighetslösningar.
- 10 % av dagligvarubutikerna har beviljats investeringsstöd för tillgänglighetsanpassningar.

3. Insatser för att säkra tillgången till drivmedel

Tillgång till drivmedel är en viktig faktor för såväl medborgares möjligheter att bosätta sig i alla delar av länet som för näringslivet att bedriva sin verksamhet. Nya lagar och bestämmelser, oljebolagens nedläggningar av stationer, uppsägning av avtal med återförsäljare och höga saneringskostnader innebär att hela marknaden är under omstrukturering.

Forskningsutvecklingen inom branschen sker kontinuerligt och gör det svårt att förutspå framtida efterfrågan och utbud av drivmedel. Drivmedelsfrågorna berör många aktörer och omges av osäkerhet med anledning av omstruktureringen inom branschen vilket gör att insatsområdet bör lyftas fram och uppmärksammas.

Aktiviteter:

- Insatser och ekonomiskt stöd för att främja lokalt anpassade lösningar för att säkerställa drivmedelsförsörjningen.
- Investeringsstöd för alternativa drivmedel.

Resultatmål:

- Antal lokala initiativ för att säkerställa drivmedelsförsörjningen ökar.

4. Komplettering av ytterligare serviceslag till butiker

Landsbygdsbutiken är ofta en central punkt i bygden där flertalet serviceslag finns samlade, vilket ger ett mervärde och ökar attraktionskraften i butiken. För att säkerställa tillgången till dagligvarubutiker i gles- och landsbygden är insatser som stärker förutsättningarna för en attraktiv butik prioriterade.

Aktiviteter:

- Mentorsstöd för främja skapandet av attraktiva butiker.
- Insatser för att främja förutsättningar för butiker att tillhandahålla ytterligare serviceslag.

Resultatmål:

- Antal dagligvarubutikerna som tillhandahåller ett flertal serviceslag ökar.

6 Jämtland

Övergripande mål

Det övergripande målet med Regionalt serviceprogram 2010-2013 är att bidra till att en god service kan erbjudas alla invånare i Jämtlands län, inom rimliga avstånd.

Programmet ska styra insatser för att uppnå delar av Jämtlands läns Regionala utvecklingsstrategis målbild för 2020: *att goda kommunikationer, god offentlig och kommersiell service är viktiga beståndsdelar i länets attraktionskraft* tillsammans med ett rikt kultur- och idrottsutbud, likväl som tillgången till en ren och vacker natur, attraktiva bostadsmiljöer och närheten till fjällvärden. Genom att utgå från funktion istället för befintlig form kan god service av olika slag erbjudas i såväl tätorter som i mer glest befolkade områden. En väl tillgänglig service, i form av barnomsorg, skolor, butiker med mera, är en av förutsättningarna för ett bra boende på landsbygden. Nya former för att ge service av olika slag behöver utvecklas i alla delar i länet.

Specifika insatser/åtgärder

1. Nya tekniska lösningar

Insatsområdet ska genom nya tekniska lösningar bidra till en förbättrad tillgång till funktionella servicelösningar för medborgare och företag. De grupper som idag inte kan hantera den nya tekniken ska särskilt prioriteras.

Aktiviteter:

- Informations- och utbildningsinsatser om nya kontanthanteringslösningar och betalningssätt i glesbygd.
- Tekniska tillgänglighetslösningar för service på landsbygden.

Aktivitetsmål:

- Informationstillfällen, utbildningsinsatser eller cirkelträffar för att lära sig ny teknik ska hållas i varje kommun.
- 4 pilotprojekt för att testa nya tekniska lösningar.
- 4 investeringsstöd för nya tekniska lösningar.

Resultatmål:

- 95 % av deltagarna upplever att de fått ökad kunskap och acceptans för nya kontanthanteringslösningar och betalningssätt i gles- och landsbygd.
- 8 nya tekniska tillgänglighetslösningar

Effekt mål:

- Medborgare och företag i länet upplever att tillgången till service har ökat.
- Ökat användande av de nya tjänsterna för de grupper som idag inte kan hantera dessa.

2. Tillgänglighet

Insatsområdet ska ge en bevarad eller ökad tillgänglighet till service inom rimliga avstånd genom olika funktionella lösningar. En god tillgänglighet till service är viktigt både ur ett individ- och näringslivsperspektiv. Att hitta olika tillgänglighetslösningar vilka är anpassade utifrån ett lokalt och behovsanpassat medborgar- och företagsperspektiv är prioriterade.

Aktiviteter:

- Stöd till drivmedelsinvesteringar inklusive tillgång till förnybara drivmedel.
- Stöd till servicelösningar.
- Tillgänglighetsanpassning för personer med funktionsnedsättningar.

Aktivitetsmål:

- Investeringsstöd till dagligvarubutiker, minimum 15 km mellan butikerna.
- 1 pilotprojekt för att testa nya obeprövade lösningar för drivmedelsförsörjningen i länet.
- Stöd till drivmedelsinvesteringar inklusive förnybara drivmedel, minimum 30 km mellan stationerna.
- 4 mentorsinsatser för tillgänglighetslösningar och attraktiva butiker.
- 8 utbildnings-, kompetensutvecklings- och informationsinsatser för organisationer och företag.

Resultatmål:

- Anpassad struktur för drivmedelsstationerna utifrån länets förutsättningar, inklusive förnybara drivmedel.
- Tillgänglighetsanpassade butiker för funktionsnedsatta.
- 80 % av serviceställena som fått investeringsstöd har ökat sin omsättning.

Effektmål:

- Ökad tillgänglighetsanpassning till serviceställen för personer med funktionsnedsättning, i alla delar av länet.
- Säkra en god tillgänglighet till service inom rimliga avstånd i länet.
- Ökad kompetens för lokal upphandling både hos företag och hos organisationer.

3. Samordning för en god service

Insatsområdet ska ge förutsättningar till en god allmän servicenivå och stärkt service på landsbygden. Insatsområdet ska även bidra till en förbättrad samordning och tillgång till service lokalt för medborgare och företagare. Insatser mellan flera parter är prioriterade.

Aktiviteter:

- Utveckla och testa nya transport- och logistiklösningar för servicetillgängligheten.
- Samordning av offentlig och kommersiell service.
- Testa nya samverkanslösningar mellan olika serviceslag.
- Fördjupade analysunderlag inom serviceområdet.
- Samordning av storskalig och småskalig varuförsörjning.

Aktivitetsmål:

- 2 projekt för nya obeprovade transport- och logistiklösningar.
- 3 investeringsstöd till samordningslösningar.
- 3 projekt för nya samverkanslösningar mellan olika serviceslag.
- 8 samarbetsprojekt mellan privata, offentliga och ideella sektorn.
- 2 pilotprojekt för att testa nya tjänstebanscher och tjänsteutbud inom service.
- 1 samordningsinsats av storskalig och småskalig varuförsörjning.
- 8 fördjupade analysunderlag inom serviceområdet.

Resultatmål:

- 1 ny transport- och logistiklösning.
- 3 varaktiga samordningslösningar.
- 2 samverkanslösningar mellan olika serviceslag.
- Ökad kunskap om det lokala servicebehovet i länet.

Effektmål:

- Medborgare och näringsliv upplever en ökad samordning för en god service.
- Kommunerna känner sig stärkta i det lokala utvecklingsarbetet med långsiktig serviceplanering för ökad attraktionskraft.

7 Kalmar län

Övergripande mål och syfte

Syftet med serviceprogrammet är att bidra till att uppnå en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för medborgare i gles- och landsbygd. Programmet utgår från regionens unika och specifika förutsättningar.

Det övergripande målet är att insatser som bedrivs inom ramen för programmet ska stärka förutsättningarna för att bo och verka i länet och att medborgarna ska erbjudas service inom rimliga avstånd, d.v.s. med god tillgänglighet.

Specifika insatser/åtgärder och mål

1. Metodutveckling:

Som viktig utgångspunkt i all fysisk planering behöver det finnas kunskap om platsens förutsättningar innan ett förändringsarbete kan inledas. I översiktsplaner saknas ofta ett aktuellt och komplett planeringsunderlag för de mindre tätorterna. Här behövs utveckling av arbetsmetoder. Kalmar kommun har under 2007 och 2008 provat metoden "ortsanalys" som innebär en kartläggning av en Orts förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. Analysen handlar om att beskriva orten utifrån platsen, livsmiljön och rollen i ett regionalt sammanhang. Det framtagna materialet är ett underlag till kommunens översiktliga planeringsarbete likväl som en plattform för fortsatta diskussioner. Lokala utvecklingsplaner är också en viktig del i arbetet med att utveckla en plats utifrån dess lokala förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. I arbetet med "ortsanalyser" och översiktsplanering bör även infrastruktur- och kommunikationsfrågor tas med.

En kontinuerlig dialog mellan politiska företrädare och bygdegrupper och andra föreningar är en grund för både en övergripande planering och genomförande av utvecklingsprojekt. De bör på ett tidigt stadium engageras i dialog och planering på lokal och regional nivå. Ett sådant arbetssätt gör att olika aktörer kan engageras i ett förebyggande arbete innan nedläggningar blir aktuella. Det skapar tid för alternativa, kanske otraditionella, lösningar och möjliggör för parterna i bygden att agera i stället för att reagera.

Aktiviteter:

- 1.1 Pilotprojekt, där Hela Sverige Ska Leva, landsbygdsmentorer och Länsbyggerådet tillsammans tar fram lokala utvecklingsprogram avseende service, tillväxt och utvecklingsplanering för landsbygden.
- 1.2 Alla kommuner i länet påbörjar ett metodutvecklingsarbete i sitt översiktsplanarbete med fokus på att lyfta fram de mindre orternas och landsbygdens förutsättningar.
- 1.3 Regionförbundet initierar en tankesmedja för att ta fram otraditionella lösningar.
- 1.4 Regionförbundet initierar tillsammans kommunerna en dialog med telebolagen om mobiltäckningen (pågående process under hela programperioden).

Aktivitetsmål:

- 1 Pilotprojekt: *Lokala utvecklingsprogram*
- Påbörjat metodutvecklingsarbete i länets 12 kommuner.
- Etablera tankesmedja med deltagande från byalag, näringsliv, kommun.

Resultatmål:

- Lokala utvecklingsprogram med ökad kunskap om bygdens behov och möjligheter.
- Ökad dialog mellan kommun och byalag/bygdegrupp/intresseföreningar om behov och förutsättningar på landsbygden.
- Kreativa lösningar för stärkt konkurrenskraft.

Effektmål:

- Ökad delaktighet i beslutsprocesser, t.ex. översiktsplaner och stöd till kommersiell service.
- Levande landsbygd och bibehållen eller ökad servicegrad.
- Ökad attraktionskraft för människor och företag.

2. Servicepunkter

Samhällets förändring och omvandling innebär nya krav och förutsättningar för hur service levereras och produceras. Kommunernas ekonomi har även försvagats under den globala finanskrisen och nya lösningar måste tas fram. I Högdahls utredning¹ presenteras lokala servicekontor i kommunerna som ett sätt att behålla kommunal och statlig service. Detta innebär att viss offentlig service kommer att koncentreras till servicepunkter som måste vara tillgängliga för även icke bilburna på landsbygden. En fungerande kollektivtrafik är en förutsättning för detta.

Aktiviteter:

- 2.1 Kommunerna inventerar lokala organisationers resurser att delta i och utföra servicen.
- 2.2 Regionförbundet tillsammans med kommunerna initierar en dialog med KLT om bra busskommunikationer (pågående process under hela programperioden).

Aktivitetsmål:

- 12 analyser

Resultatmål:

- Etablera servicepunkter utifrån analysernas resultat.
- Gränsöverskridande lösningar.

Effektmål:

- Ökad samordning kommunal/statlig service.
- Nya lösningar för samordning av offentlig kommersiell service.
- Ökad tillgänglighet.

3. Dagligvaror

För att kunna upprätthålla en god och fungerande service krävs ändamålsenliga och funktionella lokaler. En modern lanthandel ska kunna erbjuda ett brett sortiment och en utökad service med tilläggstjänster för att göra lanthandeln mer konkurrenskraftig. Kompetensutveckling inom ett antal strategiska områden är viktigt. Bemötandefrågor är ett exempel på vad som kan åtgärdas. För lanthandeln är god servicegrad och ett bra bemötande ett sätt att stärka sin konkurrenskraft.

Aktiviteter:

- 3.1 Kommunerna utvecklar olika modeller/alternativ för uthyrning av lokaler till servicegivare på landsbygden.
- 3.2 Utveckla samarbetet mellan landsbygdsmentorer och berörda aktörer kring utsatta lanthandlare.
- 3.3 Initiering av kompetensutvecklingsprogram med utbildningssamordnare och kommuner.
- 3.4 Handläggning av stöd till tillgänglighetsanpassning av de 50-tal butiker på landsbygden som är inventerade.
- 3.5 Dialog med staten om att krav och agerande på andra områden motverkar ambitionen i serviceprogrammet, till exempel nya kassaregister och möjlighet att få Svenska Spel, apoteksservice och systembolagsleveranser (pågående process under hela programperioden).

Aktivitetsmål:

- Minst 2 modeller/alternativ.
- 10 mentorsinsatser.
- 5 lanthandlare genomgår kompetensutveckling i bemötandefrågor.
- 5 antal beviljade stöd för tillgänglighetsanpassningar.

Resultatmål:

- Förbättrade lokaler och attraktivare butik, större sortiment.
- 10 affärsplaner.
- Kunderna upplever bättre service.
- Fler butiker med tillgänglighet för funktionshindrade.

---

¹ SOU 2009:92. *Se medborgarna – för bättre offentlig service*

Effektmål:

- Långsiktiga lösningar, ökad omsättning, ökad tillgänglighet för funktionsnedsatta.
- Ökad omsättning och bibehållna lanthandlar.
- Ökad köptrohet, ökad omsättning.
- Ökad tillgänglighet.

4. Drivmedel

Inventering bör göras av kommande investeringsbehov på befintliga drivmedelsstationer, där det kan handla om cisternbesiktningar, behov av nya kortterminaler/betaltjänster, ny utrustning, nya drivmedel. Mycket talar för att behovet kommer att vara fortsatt stort på stöd till dessa investeringar. Därför behövs nya resurser kopplade till "Stöd till kommersiell service på landsbygden". Exempel på nya lösningar är etablerandet av s.k. "ovanjordingar", dvs. tankställen där tankarna inte är nedgrävda och därmed inte så kostsamma att bygga.

Ur ett tillväxtperspektiv är drivmedel också en viktig service för besöksnäringen. Fortfarande är en stor del av länets besökare bilburna. Kalmar läns långa kust är även en populär destination för sjöturism.

Aktiviteter:

1. Inventera behov av sjömackar i länets kustkommuner.
2. Arbeta för fortsatt extra tilldelning för "stöd till kommersiell service" för drivmedelsstationer.
3. Nya riktlinjer för hanteringen av stödansökningar som komplement till förordningen.

Aktivitetsmål:

- 1 st. inventering.
- Ett underlag med argument för fortsatt extra tilldelning.
- Nya riktlinjer.

Resultatmål:

- Ökad kunskap bland handläggare och beslutsfattare i länets 7 kustkommuner och regionförbund för stöd till upprustning och nyetablering av sjömackar.
- Fortsatt extra tilldelning för drivmedelsstationer.
- Bättre och snabbare beslutshandling.

Effektmål:

- Positiv utveckling av besöksnäringen i kustsamhällen.
- Bibehållen servicenivå på drivmedel.
- Långsiktigt hållbara lösningar för bibehållen service.

8 Kronoberg

Övergripande mål

Det övergripande målet är att alla invånare i Kronobergs län oavsett ålder och kön skall ha en god servicenivå. Partnerskapet har lagt fast att med god servicenivå i Kronobergs län avses att vägståndet till närmaste dagligvarubutik och drivmedelsanläggning inte överstiger 10 km.

Det konkreta målet för utvecklingsprogrammet är att den andel av befolkningen som inte har en god servicenivå, enligt den överenskomna definitionen, inte skall öka.

Specifika insatser/åtgärder

Lönsamma butiker är en förutsättning för att nå målet om en god servicenivå på landsbygden. Därför prioriteras åtgärder som har effekter som leder mot en ökad lönsamhet och ökad tillväxt. Vissa åtgärder har direkt inverkan på lönsamheten medan andra har mera indirekt påverkan. I förlängningen bidrar effekterna till uppfyllandet av det övergripande målet.

1. Effektivisera butiker

Det av Landsbygdsservice drivna projekt Landsbygdshandeln i bygden fullföljs i de sju kommuner som deltar. Landsbygdshandeln i bygden genomförs 2009-2010. Landsbygdsservice har aviserat att det kan bli aktuellt med ett fortsättningsprojekt.

Aktiviteter:

- Fortbildningen Lönsam butik
- Förändringsarbete med stöd av mentor och utifrån genomförd butiksanalys med i förekommande fall genomförd kundenkät.
- Egenkontrollprogram

Mål:

- Målet är att samtliga butiker som omfattas av projektet tar del av de möjligheter till kompetensutveckling som erbjuds och utnyttjar mentorerna i arbetet med effektivisering och utveckling av verksamheten.

Effekter:

- Enkätundersökningen till befolkningen ger information om vad kunderna ställer för krav på butiken. Härigenom kan butiken anpassas till olika befolkningsgrupper i olika livssituationer.
- De konkreta effekterna består främst i att butikerna får en modern utformning och ett sortiment som är anpassat efter tidens krav. Detta leder förhoppningsvis till en ökad kundtillströmning och en högre köptrohet.
- Butikens försäljning ökar.
- Handlare och personal får ökad kompetens och kan driva butiken effektivare och mer rationellt, vilket ökar lönsamheten.

2. Permanenta mentorsservicen till butikerna

En av erfarenheterna från Affär på landet är att butikerna även efter genomförda program efterfrågar hjälp och stöd från Landsbygdsservice mentorer. Länsstyrelsen arbetar i samråd med butikerna fram en modell för hur detta ska lösas både praktiskt och ekonomiskt. Framtagandet av modellen sker under 2010 så att den kan börja tillämpas så snart projektet Landsbygdsservice i bygden är avslutat.

Mål:

- Målet är någon form av permanentat mentorssystem.

Effekter:

- Effekterna är i stora drag de samma som faller ut av projektet ovan.

3. Samordna och utvidga service

Att kunna erbjuda ett brett utbud av olika servicefunktioner ökar förutsättningarna för serviceföretagens överlevnad. Länsstyrelsen arbetar vidare med att via kontakter med bland annat de statliga servicegivarna främja ett brett serviceutbud. Kommunerna arbetar aktivt för att hitta lämplig kommunal service att tillhandahålla i butiker.

Effekter:

- Effekten är att butikerna i ökad grad blir ett servicecentrum, vilket innebär mer försäljning och ökade intäkter.

4. Tillgängliggör butiker

Publika lokaler och allmänna platser ska göras mer tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. I projektet Landsbygdshandeln i bygden fullföljer Landsbygdsservice aktiviteten Butik för alla med målet att länets landsbygdsbutiker i rimlig omfattning ska vara tillgängliga för alla kundgrupper.

Aktivitet:

- Inventering av butiker och förslag till åtgärder för att öka tillgängligheten för funktionshindrade och andra grupper som har behov av en bra framkomlighet i butiken. Andra grupper kan exempelvis vara kvinnor eller män med barnvagn.
- Länsstyrelsen svarar utifrån tillgängliga medel upp med förhöjda investeringsbidrag för tillgänglighetsåtgärder.

Mål:

- Samtliga butiker som omfattas av projektet utnyttjar erbjudandet från Landsbygdsservice om en tillgänglighetsanalys.

Effekter:

- Fler människor klarar att utföra sina egna inköp vilket är en viktig social aspekt. Det bidrar också till att butiken får mer försäljning och därmed större förutsättningar att leva vidare.

5. Kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte

Regelbundna träffar för landsbygdshandlare och andra serviceföretagare med inslag av information, kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte genomförs under programperioden. Kommunerna ansvarar för träffar på den kommunala nivån medan Länsstyrelsen ansvarar för länsnivån. Minst en träff per år bör genomföras.

Effekter:

- Bättre och effektivare butiker som svarar upp mot konsumenternas krav.

6. Rädda landsbygdens bensinstationer

Minskad försäljning, krympande marginaler och myndighetsbestämmelser hotar drivmedelsservicen på landsbygden.

Aktivitet:

- Energikontor Sydost fullföljer projektet Rädda landsbygdens bensinstationer med insatser för anläggningar som löper risk att läggas ned.
- Länsstyrelsen beviljar investeringsbidrag av särskilt avsatta medel 2009-2010 för att nå bästa möjliga effekt för tillgängligheten i länet.
- Investeringar för alternativa bränslen uppmuntras.
- Vid behov genomförs en informationsaktivitet kring möjligheterna till investeringsbidrag.
- Länsstyrelsen arbetar vidare enligt multiservicekonceptet.

Mål:

- Minst bibehållande av nuvarande tillgänglighet.

Effekter:

- Förbättrade förutsättningar för drivmedelsservice på landsbygden.

7. Information och utbildning till lokala utvecklingsgrupper

Information och utbildning genomförs för lokala utvecklingsgrupper kring butikens betydelse, under vilka villkor den existerar samt olika sätt för befolkningen att aktivt kunna stödja eller till och med driva en butik. Åtgärden pågår hela programperioden och ansvarig organisation är Länsstyrelsen.

Effekter:

- Ökad köptrohet och ökat ansvarstagande för butiken och därmed förbättrade förutsättningar för att butiken skall finnas kvar.
- Nyetableringar av butiker

8. Sektorsövergripande arbete i kommunerna

Kommunerna tar fram rutiner och riktlinjer för hur arbetet inom olika förvaltningar skall bedrivas för att samordnat så långt möjligt underlätta för servicen på landsbygden och öka förutsättningarna för dess överlevnad. Översiktsplanen är ett exempel där dagligvaruhandeln kan behandlas ur ett sektorsövergripande perspektiv.

Mål:

- En helhetssyn på servicefrågorna och landsbygdsutvecklingen ska präglade myndigheternas arbete.

Effekter:

- Olika sektorer, vars verksamhet på något sätt kan ha inverkan på landsbygdshandeln, agerar utifrån kunskapen om dagligvaruservicens betydelse för landsbygden och därmed bidrar till dess överlevnad.

9. Kommunerna bidrar ekonomiskt

Kommunerna justerar under programperioden nivån på hemsändningsbidraget så att detta tillsammans med eventuell uttagen avgift av konsumenten ger kostnadstäckning för butiken. Under programperioden verkar Länsstyrelsen för att fler kommuner inför hemsändningsbidrag.

Kommunerna arbetar för att inköp till kommunens enheter i största möjliga utsträckning görs i den lokala butiken samt verkar för att upphandlingar genomförs på sådant sätt att inte landsbygdsbutiker utestängs.

Mål:

- Det ska erbjudas hemsändningsbidrag i alla kommuner där butiker efterfrågar detta.
- Kommunala inköp i butikerna ska öka och därigenom bidra till lönsamma butiker.

9 Norrbotten

Övergripande mål

Det övergripande målet med det regionala serviceprogrammet är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god servicenivå utifrån realistiska förutsättningar och inom rimliga avstånd.

Specifika insatser/åtgärder

Programmet tar sitt avstamp utifrån sex utpekade insatsområden som samtliga innehåller särskilt prioriterade aktiviteter och som tillsammans bildar en helhet av insatser som är viktiga för den framtida utvecklingen i länets gles- och landsbygd.

När det gäller insatsområden har programmet avgränsats till att främst omfatta insatser inom den kommersiella servicen samt service som kan stärka dessa serviceslag som exempelvis apoteksvaror, post, systembolag och grundläggande betaltjänster.

1. Ökad samordning av serviceslag inom offentlig och kommersiell service

Tillgången till service är av stor betydelse för invånarnas och näringslivets förutsättningar att bo och bedriva verksamhet i gles- och landsbygden. Myndigheters centraliseringar samt försämrade villkor och höga fraktkostnader för dagligvaror och drivmedel är exempel på förändringar som påverkar dessa förutsättningar. Trenden är att mer av den offentliga servicen i framtiden kommer att övergå till kommersiella grunder. I samband med sådana förändringar finns inte längre samma förutsättningar för invånare på gles- och landsbygd att ta del av sådan service, då etablering av kommersiell verksamhet förutsätter att verksamheten går med vinst. För att länets gles- och landsbygder ska ha möjlighet att ta del av service som övergår till kommersiella grunder ställs därför krav på ökad samordning och samverkanslösningar mellan offentliga, privata och ideella aktörer som möjliggör att bedriva sådan service även i dessa områden.

Aktivitetsmål:

- 4 samverkansinsatser för samordnade transporter.
- 5 servicepunkter för säkerställande av tillgång till olika serviceslag.
- 4 informationsinsatser i syfte att sprida kunskap och erfarenhet av goda samverkans exempel mellan offentlig och kommersiell service.

Resultatmål:

- Servicegivare och kommuner upplever bättre samordnade transporter.
- 3 servicepunkter som blir varaktiga under programmets genomförande.
- 50 procent av deltagarna vid informationsinsatser upplever att de har fått mer kunskap och erfarenhet om hur goda samverkanslösningar skapas.

Effekt mål:

- Berörda aktörer upplever en ökad samordning inom offentlig och kommersiell service.

2. Stödja lokala initiativ

För att länets gles- och landsbygd ska kunna fortsätta att utvecklas behövs lokala initiativ, nya okonventionella kreativa lösningar och mod att pröva dem. På flertalet orter i länet finns goda exempel på lokala lösningar för att säkerställa en god servicenivå. Insatser för att stödja dessa initiativ och främja tillkomsten av fler lokalt anpassade lösningar är av stor betydelse för länets fortsatta utveckling. För detta krävs större samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer.

Aktivitetsmål:

- 4 informationsinsatser för att förmedla erfarenhet och kunskap om lokala initiativ.
- 8 samverkansprojekt där offentliga, privata och ideella aktörer arbetar fram och tillämpar lokalt anpassade lösningar kring tillgången av olika serviceslag.

Resultatmål:

- 50 procent av deltagarna vid informationsinsatser upplever att de har fått ökad kunskap lokalt anpassade lösningar för att säkerställa en god servicenivå.
- 5 lokalt anpassade lösningar i drift under programmets genomförande för att bevara eller stärka tillgången till service.

Effektmål

- Invånare och näringsliv i länet upplever att tillgången till service har förbättrats.

3. Tillgänglighetsanpassning för personer med funktionsnedsättning

Tillgången till offentlig och kommersiell service har under en längre period försämrats i länets gles- och landsbygder. Den minskade tillgången till service har i många fall inneburit att äldre och personer med funktionsnedsättning har blivit beroende av anhöriga och grannar för att kunna ta del av serviceutbudet. Det regionala serviceprogrammet ska bidra till en bra tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för såväl medborgare som företag och därigenom bidra till goda levnads- och tillväxtförutsättningar i gles- och landsbygd. Särskilt ska personer med funktionshinder och deras behov lyftas fram. Insatser för att främja tillgänglighet till service för personer med funktionsnedsättning är därför en prioriterad insats i programmet.

Aktivitetsmål:

- 25 informations- och mentorsinsatser avseende tillgänglighetslösningar av dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.
- 15 beviljade investeringsstöd för tillgänglighetsanpassning av dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

Resultatmål:

- 75 procent av deltagarna vid informations- och mentorsinsatser anser att de har fått värdefull kunskap om tillgänglighetslösningar.
- 20 procent av länets dagligvarubutiker och drivmedelsstationer har genom investeringsstöd blivit mer tillgänglighetsanpassade.

Effektmål:

- Ökad upplevelse av en förbättrad tillgänglighet till dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

4. Säkra tillgången till drivmedel

Tillgång till drivmedel är en viktig faktor för såväl invånares möjligheter att bosätta sig i alla delar av länet som för näringslivet att bedriva verksamhet. Nya lagar och bestämmelser, oljebolagens nedläggningar av stationer, uppsägning av avtal med återförsäljare och höga saneringskostnader innebär att hela marknaden är under omstrukturering. Mycket tyder på att fler drivmedelsstationer kommer att försvinna de närmaste åren med anledning av ovanstående. En försämrad tillgång till drivmedel kan leda till att länets näringsliv, främst turistföretag i fjällområdena och rennäringsföretag, inte kan fortsätta bedriva sin verksamhet om de själva inte kan lösa tillgången till drivmedel. Kundunderlaget för övrig service i anslutning till dessa näringar riskerar även därmed att påverkas negativt.

Forskningsutvecklingen inom branschen sker kontinuerligt och gör det svårt att förutspå framtida efterfrågan och utbud av drivmedel. Drivmedelsfrågorna berör många aktörer och omges av osäkerhet med anledning av omstruktureringen inom branschen vilket gör att insatsområdet bör lyftas fram och uppmärksammas.

Aktivitetsmål:

- 5 lokalt anpassade lösningar för att säkerställa drivmedelsförsörjningen.
- 20 beviljade investeringsstöd/investeringslån för drivmedel.

Resultatmål:

- Minst 45 drivmedelsstationer i gles- och landsbygd.

Effektmål:

- Tillgängligheten i kilometer till närmaste drivmedelsstation har inte försämrats i förhållande till tillgängligheten år 2009.

5. Säkra tillgången till livsmedel

En möjlighet för att säkra tillgången till livsmedel i länets gles- och landsbygder är att samla flera serviceslag i dagligvarubutiken. Landsbygdsbutiken är ofta en central punkt i bygden och genom att samla flera serviceslag i dem skapas ett mervärde. Butikens attraktionskraft och förutsättningarna för att den ska finnas kvar på orten ökar då det medför en ökad omsättning. För att säkerställa tillgången till dagligvarubutiker i gles- och landsbygden är insatser som stärker förutsättningarna för en attraktiv butik prioriterade.

Aktivitetsmål:

- 20 mentorsinsatser för att främja skapandet av attraktiva butiker.
- 10 insatser för att främja förutsättningar för dagligvarubutiker att tillhandahålla ytterligare serviceslag.
- 40 beviljade investeringsstöd/investeringslån.
- 25 beviljade servicebidrag

Resultatmål:

- 75 procent av servicegivarna som erhållit mentorsstöd upplever en attraktivare butik.
- Minst 50 procent av dagligvarubutikerna tillhandahåller ett flertal serviceslag.
- Minst 43 dagligvarubutiker i gles- och landsbygd.

Effekt mål:

- 35 procent av dagligvarubutikerna som erhållit mentorsstöd har bibehållit eller ökat sin omsättning.
- Tillgängligheten i minuter/kilometer till närmaste dagligvarubutik har inte försämrats i förhållande till tillgängligheten år 2009.

6. Stärka det lokala näringslivet

Länet har ett diversifierat näringsliv med starka konkurrensfördelar och stora möjligheter att bygga vidare på redan etablerade produkter. En fortsatt utveckling av näringslivet och dess möjligheter att fortsätta verka på gles- och landsbygden är därför prioriterat. Genom att nyttja de resurser och kunskaper som finns i länet samt insatser för att säkerställa att näringslivet kan bedriva sin verksamhet kan de som verkar i gles- och landsbygden stärkas ytterligare. För att näringslivet ska kunna fortsätta utvecklas i alla delar av länet krävs fungerande service vad gäller postgång, gods- och persontransporter, mobiltelefon täckning, bredbandsuppkoppling samt tillgång till drivmedel, dagligvaror och grundläggande betaltjänster.

Att nyttja det lokala näringslivet är en förutsättning för att företag i gles- och landsbygden ska kunna fortsätta bedriva sin verksamhet samtidigt som det krävs att de har tillgång till samma tjänster som näringsidkare i övriga delar av länet. Det finns flera exempel på goda lösningar för att säkra tillgången till service i länet. Företag med koppling till den sociala ekonomin är exempel på en god lösning som bidragit till att ersätta välfärdstjänster som försvunnit, skapat arbetstillfällen, bevarat verksamheter lokalt och utvecklat entreprenörskap på nya områden.

Aktivitetsmål:

- 14 kompetensutvecklings- och informationsinsatser inom lokal upphandling.
- 4 insatser för att främja lokala initiativ inom social ekonomi.
- 4 samverkansinsatser för att främja näringslivets tillgång till service.

Resultatmål:

- 75 procent av dem som deltagit i kompetensutvecklings- och informationsinsatser inom lokal upphandling upplever att de har fått ökad kompetens inom området.
- 4 nystartade företag med koppling till den sociala ekonomin.
- Det lokala näringslivet anser att tillgången till service har ökat.

Effekt mål:

- Det lokala näringslivet upplever att möjligheterna till företagande på gles- och landsbygden har förändrats.

10 Skåne (utkast, beslut i slutet av februari)

Övergripande mål

Det övergripande målet med programmet är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i regionen och erbjudas god servicenivå utifrån realistiska förutsättningar och inom rimliga avstånd. Målet är att Skånes relativt goda utbud av och tillgång till service av olika slag ska bevaras, och gärna förbättras. Därutöver är målet att utveckla service som tillväxtskapande faktor. Service ska utvecklas för att öka landsbygdens konkurrenskraft, genom att överbygga hinder och bygga vidare på de möjligheter som finns.

Specifika insatser/åtgärder

Serviceprogrammets insatsområden syftar på att bibehålla en god servicenivå samt utveckla service som kan ge mervärde och skapa tillväxt i en skånsk kontext. Näringsliv Skåne har i samarbete med de olika parterna i Servicesamverkan Skåne identifierat fyra prioriterade insatsområden i den första fasen av programarbetet. Beroende på resultat kan dessa insatsområden komma att utvecklas och utvidgas, och nya prioriterade områden kan tillkomma.

1. Bibehållen tillgång till basal service

Eftersom analysen har visat att Skåne har en god situation inom de områden som normalt förknippas med servicearbete så prioriteras att satsa på service som kan ge mervärde och skapa tillväxt i en skånsk kontext. Det finns särskilt i nordöstra Skåne skäl att vara uppmärksam och noga följa utvecklingen, för att garantera att befolkningen i detta område har en tillräcklig tillgång till service. En viktig del av serviceprogrammet är därför att bidra till en fortsatt diskussion och debatt om vad som utgör "tillräcklig" service. För att motverka en försämring av service kommer stöd ges till nyckelaktörer på landsbygden som erbjuder service som är av stor vikt för medborgarna i området.

Aktivitetsmål:

- Kartlägga utveckling inom drivmedel, bank, post, kassa och dagligvarubutiker. Riktade insatser vid behov. Detta ger ökad kunskap om servicenivån bland relevanta aktörer.

Resultatmål:

- Lokala aktörer får offentligt stöd vid behov. Servicenivån kartläggs.

Effekt mål:

- Kunskapen om nivån på service i regionens olika delar ökar servicenivån bevaras på en relativt god nivå. Medborgarnas avstånd till service försämras ej.

2. Innovativ upphandling

Näringsliv Skåne vill utforska möjligheten att använda offentlig upphandling mer aktivt för att förbättra tillgång till service. Detta gäller både basal service som tillgång till dagligvarubutiker och liknande samt service som ger mervärde, till exempel bättre mat för äldre. Skåne har redan kommit långt i sitt arbete med innovativa upphandlingar, och det är viktigt att kunna bygga vidare på detta arbete med ett tydligt fokus på servicefrågor. Lagen om offentlig upphandling bör ses som ett redskap och inte som ett hinder. Det kräver dock nya infallsvinklar om hur man arbetar med upphandling.

Aktivitetsmål:

- Minst 2 informationsinsatser om innovativ upphandling för kommunala tjänstemän.
- Pilotprojekt inom innovativ upphandling för bättre service.

Resultatmål:

- Majoriteten av kommunerna upplever ökad kunskap om innovativ upphandling.
- Minst 2 innovativa upphandlingar genomförs med serviceförbättrande syfte.

Effekt mål:

- Ökad möjlighet att använda upphandling som instrument för bättre service och lokal tillväxt.
- Identifiera hinder och möjligheter för innovativ upphandling.

3. Grön rehabilitering och rekreation

Inom serviceprogrammets ramar ska det arbetas för att öka entreprenörskapet i Skåne och ta tillvara den kompetens som finns på landsbygden. Ett område där det finns en ökad efterfrågan är inom grön rehabilitering. Personer som lider av fysiska eller psykiska besvär bör kunna erbjudas, under olika finansieringsformer, att rehabiliteras på landsbygden. Insatsområdet har en tydlig koppling till upphandlingsfrågan, eftersom informationsinsatser också kan behöva riktas till de stora köparna av vård, det vill säga Region Skåne och andra offentliga aktörer. Men även enskilda personer, företagshälsovård och friskvårdsföretag kan ha intresse av ett ökat utbud av grön rehabilitering, och därmed bidra till ett livskraftigare näringsliv på landsbygden.

Aktivitetsmål:

- 1 pilotprojekt för att identifiera "good practice" inom Grön rehab.
- Seminarium för att förmedla kunskap om Grön rehab, både till köpare och säljare.

Resultatmål:

- Minst 1 nytt företag som utbjuder service inom Grön rehab.
- Majoriteten av seminariedeltagarna anser att de fått värdefull kunskap om ny service inom Grön rehab.
- Förbättrad tillgänglighet till minst 1 rekreationsområde.

Effekt mål:

- Ett mer livskraftigt näringsliv på landsbygden som utbjuder service som skapar fysiskt och/eller psykiskt välbefinnande.
- Ett bättre företagsklimat för entreprenörer som vill verka inom Grön rehab.

4. Förbättrad flexibilitet i leverans och transport

För att företag ska kunna verka på Skånes landsbygd krävs att de skapar ett mervärde som gör dem konkurrenskraftiga. Inom kommersiell service kan detta ofta handla om att erbjuda en lokal paketlösning, till exempel en restaurang på Österlen som enbart använder närodlade livsmedel. Sådana lösningar försvåras idag av att det saknas decentraliserade, småskaliga transportlösningar. Av denna anledning vill Servicesamverkan Skåne arbeta för att förbättra tillgången på lokala transport- och leveransmöjligheter, som kan förbättra förutsättningarna för ett starkt näringsliv på landsbygden.

Aktivitetsmål:

- 1 pilotprojekt för att utveckla transport/leverans på landsbygden.
- Seminarium för att förmedla kunskap om lokala leveranser.

Resultatmål:

- Utvecklade lokala leveranser inom minst en kommun.
- Majoriteten av seminariedeltagarna anser att de fått värdefull kunskap om ny service inom lokala leveranser.

Effekt mål:

- Ökad möjlighet att matcha tillgång och efterfrågan på lokala produkter, som till exempel närodlade livsmedel.
- Nya lösningar inom transport och leverans identifierade.

11 Södermanland (Inklusive utkast till handlingsplan 10-02-08)

Övergripande mål och syfte

Syftet med Södermanlands regionala serviceprogram är att bidra till en hållbar tillgång till service utifrån regionala förutsättningar och lokala behov.

Det övergripande målet med programmet är att skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka på landsbygden. Alla insatser som bedrivs inom ramen för programmet ska bidra till att uppfylla det övergripande målet.

Specifika insatser/åtgärder

Under förankringsprocessen för det regionala serviceprogrammet träffade länsstyrelsen representanter för en rad aktörer i länet bland andra kommunerna och länets tre LAG-grupper. Vid dessa möten diskuterades prioriteringar och möjliga insatser inom programmet. De prioriteringar som beskrivs kommer att beaktas inom varje insatsområde.

- Mötesplatser: Engagemanget för bygden är stort i många mindre orter på landsbygden. Men för att engagemanget ska leda till utveckling behövs mötesplatser där människor kan träffas för att knyta kontakter och utveckla sina idéer.
- Nya lösningar: Nya funktionella lösningar är viktiga att hitta och utveckla när formerna för service förändras. Prioriterade områden för insatser i programmet är samordning mellan kommersiell och offentlig service.
- Lokala initiativ: Det finns en stor utvecklingspotential i landsbygdens resurser, inte minst i form av engagemang och kunskap hos de människor som bor och driver företag på landsbygden. Insatser för att stödja lokala initiativ är därför av stor betydelse för länets fortsatta utveckling.

1. Process

Med en väl genomarbetad processmetod kan det regionala serviceprogrammet få mer kraft. Genom ett nära samarbete med regionala och lokala aktörer kan programmet leda till nya initiativ och lösningar som bidrar till en bättre servicestruktur på landsbygden i länet. Ett samarbete i länet kan öka kunskaperna om landsbygdens förutsättningar och möjligheter hos myndigheter och organisationer. Partnerskapet samordnas med partnerskapet för genomförandestrategin för landsbygdsprogrammet.

Partnerskap

- Mätbara mål: Partnerskapet ska träffas två gånger per år under programtiden.
- Resultat: Ett väl fungerade samarbete i länet och effektivt och resultatinkänt genomförande av programmet.

Möte med organisationer för pensionärer och funktionshindrade

- Mätbara mål: Ett möte med organisationer för pensionärer och funktionshindrade ska genomföras.
- Resultat: Ökad kunskap om behov och tillgänglighet till lokal service för äldre och funktionshindrade på landsbygden.

Lokala utvecklingsplaner

- Mätbara mål: Lokala utvecklingsplaner ska arbetas fram.
- Resultat: Kunskap om lokala förutsättningar och behov på enskilda orter/bygder.

2. Stöd till kommersiell service

Genom ökad samordning mellan olika typer av service kan tillgängligheten öka på landsbygden. Strategiska servicepunkter kan fungera som nod för ett större område. Här kommer nya lösningar, lokala initiativ och mötesplatser att prioriteras bland ansökningarna. Dessa prioriteringar kom fram under diskussionerna som länsstyrelsen haft under hösten 2009 med viktiga aktörer i länet så som kommunerna, länets LAG-grupper och flera andra.

Ta fram principer för utbetalning av stöd till kommersiell service

- Mål: Väl genomtänkta principer för prioriteringar bland ansökningar och fördelning av medel.

Handläggning av ansökningar om stöd till kommersiell service

- Mål: Rimliga handläggningstider

Utbetalning av stöd till kommersiell service

- Mål: Utbetalningar senast december

3. Stöd till bredbandssatsningar

Bredband är en viktig förutsättning för näringslivets utveckling på landsbygden. Uppkoppling mot Internet behövs för bland annat kommunikation och affärsrelationer med kunder och andra företag. För privatpersoner kan Internet öka tillgängligheten till service genom information och kommunikation med myndigheter och andra. Fler och fler tjänster finns tillgängliga över Internet, bland annat har Apoteket en tjänst där man kan beställa läkemedel. Från 2009 har Länsstyrelsen i Södermanlands län ett samarbetsavtal med Länsstyrelsen i Östergötlands län när det gäller bredband och detta samarbete kommer att utvecklas till att omfatta bredband inom ramen för landsbygdsprogrammet.

Ta fram principer för utbetalning av stöd till bredband

- Mål: Väl genomtänkta principer för prioriteringar bland ansökningar och fördelning av medel.

Handläggning av ansökningar om stöd till bredband

- Mål: Rimliga handläggningstider

Utbetalning av stöd till bredband

- Mål: Utbetalningar senast december

4. Betaltjänster

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att bevaka huruvida de grundläggande betaltjänsterna på landsbygden motsvarar samhällets behov. I begreppet betaltjänster ingår att ta ut kontanter, att betala räkningar och att hantera dagskassor. Länsstyrelsen i Södermanlands län kommer under 2010 att genomföra en studie över grundläggande betaltjänster på landsbygden och att rapportera resultatet till Länsstyrelsen i Dalarna.

Studie över tillgänglighet till betaltjänster

- Mätbara mål: En studie över tillgängligheten till grundläggande betaltjänster på landsbygden i Södermanlands län ska genomföras.
- Resultat: Ökad kunskap om tillgänglighet och behov gällande grundläggande betaltjänster på landsbygden.

5. Rapporter

Under programtiden ska ett antal rapporter om lokal service sammanställas och rapporteras:

- Rapport om det regionala serviceprogrammet.
- Rapport om Uppdraget att öka tillgängligheten till kommersiell service.
- Rapport om Betaltjänstuppdraget.

Förutom rapporterna kommer länsstyrelsen vid varje årsskifte att göra en uppföljning och eventuell revidering av programmet. Efter programtidens slut kommer en slutlig utvärdering att göras för att ta tillvara på erfarenheter från arbetet i länet.

12 Uppsala län (Förslag till serviceprogram)

Serviceprogram ska utgöra en vägledning för hur servicefrågor ska kunna hanteras i de delar av Uppsala län där kommersiell service, och ibland även offentlig service, har uttunnats eller är på väg att försämrats. Dokumentet ska visa på hur olika organisationer kan bidra till att god tillgång till kommersiell erbjuds i hela länet samt peka ut möjliga källor till finansiellt stöd.

Övergripande mål

Programmets mål är att serviceutbudet i länets serviceglösa områden inte ska försämrats under programperioden. Nivån på både kommersiell och offentlig service ska ha sådan kvalitet att inneboende i dessa områden ska kunna känna trygghet i ett fortsatt boende på orten.

Specifika insatser/åtgärder

1. Ekonomiskt stöd

- *Regionala tillväxtmedel*, kan användas både till investeringar och till projekt. Länsstyrelsen har fått i uppdrag att särskilt beakta den lokala tillgängligheten till drivmedel samt att stödja ett serviceutbud som innebär tillgänglighet för alla inklusive rörelsehindrade samt för företag. Möjlighet finns dessutom att, i mån av tillgång på medel, stödja andra typer av lokal företagsamhet. Ett krav är att stödet ska stärka tillväxt och sysselsättning. Stöd lämnas endast i områden där utbudet av service är glest.
- *Landsbygdsprogram 2009-2013*. Uppsala län prioriterar initiativ som omfattar samordning av olika serviceaktiviteter före enskilda satsningar. Även ansökningar om stöd till aktiviteter som bidrar till att marknadsinsikterna ökar har prioritet.
- *Hemsändningsbidrag* som utgår till butiker som kör ut dagligvaror till kommuninneboende som har svårt att ta sig till butik. Valet att använda sig av hemsändningsbidraget som servicestöd fattas av respektive kommun
- *Leaderprogrammen* ser olika ut och finansieringsmöjligheterna kan variera. Gemensamt för alla är de inte får lämna bidrag till enskilda företag. Leaderprogrammen kan i övrigt lämna följande stöd:
- *Regionförbundet* disponerar, liksom länsstyrelsen, regionala tillväxtmedel och dessutom kommunala och landstingskommunala medel. Projekt som stämmer med det Regionala Utvecklingsprogrammet kan finansieras men bidrag till enskilda företag går inte.

2. Insatser för samordning

Ett antal statliga myndigheter har fått uppdrag att samordna sig i servicekontor som ska erbjuda flera tjänster och placeras utanför länens residensstäder. Som nämnts tidigare så är det Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Skattemyndigheten som ska utgöra kärnan i dessa kontor. Dessa myndigheter har under senare tid bildat s.k. ettmyndigheter och centraliserat sina verksamheter. Den lokala närvaron har dragits in till residensstäderna vilket skapat stora avstånd mellan myndighet och allmänhet. Servicekontoren ska kompensera för nackdelarna med centraliseringen och dessutom skapa mervärde genom att flera tjänster samlas på ett ställe. Dessa noder kan förstärkas med fler, både statliga, kommunala och privata tjänster. Länsstyrelsen, andra statliga myndigheter, kommuner, regionförbund och privata serviceanordnare har alla möjlighet att verka för en utvidgad samordning eller etablera verksamhet i dessa servicekontor. Länsstyrelsen har ett utpekad uppdrag att samordna de statliga verksamheterna i länet och kommer att uppmärksamma myndigheter på de möjligheter till förbättrad service som närvaro i kontoren erbjuder.

3. Planeringsinsatser

I översiktsplaner och detaljplaner kan respektive kommun peka ut de geografiska områden som bedöms vara lämpliga eller önskvärda att avsätta för både befintlig service och för nya etableringar. På så sätt visar kommunen sitt ansvar för att servicefrågorna beaktas. Länsstyrelsen kan ge synpunkter på planförslagen i samband med de samråd som ingår i processen.

13 Västra Götaland (remiss 09-11-24, beslut i maj)

Övergripande mål

Uppnä en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i gles-, landsbygd och skärgårdsområden.

Specifika insatser/åtgärder

De projekt som föreslås genomförs inom ramen för respektive åtgärdsområde är många och ambitiösa. Förhållandena skiljer sig åt i regionen och insatserna kan behöva anpassas efter de lokala förutsättningarna. Kommuner och kommunalförbund har en viktig uppgift i prioriteringsarbetet.

1. Analys och utvärderingsverktyg

Mål: Ett utvecklat samband mellan analys av servicesituationen på landsbygden, samhällsplanering och genomförda åtgärder på regional och kommunal nivå

Projekt och förstudier bör stödjas med följande inriktning:

- Utveckling av GIS-baserad analys kring tillgänglighet till offentlig och kommersiell service på landsbygden på regional och kommunal nivå.
- Informationsinsatser för att sprida kunskap om hur man kan arbeta med GIS i serviceplaneringen.
- Utbildning av kommunala tjänstemän för tillämpning av utvecklat GIS-verktyg för analys och planering av offentlig och kommersiell service.

Resultat:

Västra Götalandsregionen upprättar i samarbete med kommuner och länsstyrelsen en GIS-baserad modell för beskrivning av tillgänglighet till serviceställen i Västra Götaland.

- En analys för att beskriva tillgängligheten till serviceställen under senast tillgängliga tidsperiod för statistiska data rörande serviceställen.
- Tre årliga uppföljningar med utgångspunkt i utvärderingsverktyget

Kommunerna i regionen använder GIS för tillgänglighetsanalyser och serviceplanering:

- 30 kommuner ska vid slutet av programperioden ha egen förmåga att göra GIS-analyser av tillgänglighet till service.
- 19 kommuner ska ha tillgång till sådan GIS-analys i samverkan med andra kommuner.

Effekter:

Västra Götalandsregionen, länsstyrelsen och kommunerna upplever att det finns ett tillförlitligt verktyg för att på ett överskådligt sätt mäta och följa upp tillgängligheten till offentlig och kommersiell service i Västra Götaland kopplat till olika insatser.

2. Lokal offentlig upphandling och lokalt samordnade logistiksystem

Mål: Utvecklad lokal offentlig upphandling där småskaligt producerande livsmedelsföretag och tjänsteföretag kan leverera till offentliga myndigheter i ökad omfattning och där logistiksystemen för de små leverantörerna samordnas och utvecklas.

Aktiviteter:

- Pilotprojekt genomförs med inriktning på samdistribution till landsbygdshandlare och restauranger.
- Förstudier
- Projekt för lokal upphandling påbörjas.
- Projekt för samordnade logistiksystem påbörjas.
- 1 utbildnings- och informationsinsats riktad till politiker och tjänstemän inom offentlig upphandling i länet genomförs.
- 1 utbildnings- och informationsinsats riktad till lokala restauranger och landsbygdshandlare genomförs.

Resultat:

- 15 kommuner i regionen har utvecklat lokal upphandling och samordnade logistiksystem.
- 10 dagligvarubutiker i regionen har utvecklat lösningar för att använda offentligupphandling och samdistribution för att öka leveransfrekvens och minska logistikkostnaderna.
- 5 restauranger har utvecklat lösningar för att använda offentlig upphandling och samdistribution för att få livsmedelsleveranser.

Effekter:

- Antalet lokala leverantörer till offentlig sektor har ökat.
- De lokala landsbygdshandlarna har ökat leveransfrekvensen och minskat distributionskostnaderna.
- Andelen lokalproducerade råvaror har ökat i lokala landsbygdsbutiker och restauranger.

3. Samordnade servicelösningar

Mål: Samordnade servicelösningar mellan offentlig och kommersiell service möjliggörs genom kommunal serviceplanering och främjandet av lokalt baserade samordnade servicelösningar.

Aktiviteter:

- Informationsinsatser riktade till berörda kommunaltjänstemän kring hur man kan upprätta kommunala serviceplaner och deras betydelse för service och näringslivsutveckling på landsbygden.
- Pilotprojekt för upprättandet av kommunala serviceplaner.
- Pilotprojekt för att finna nya lösningar på statlig service.
- Kommunala enkätundersökningar för att kartlägga medborgarnas servicebehov och skapa delaktighet för lokala och samordnade servicelösningar.
- Pilotprojekt där den ideella sektorns roll i tillhandahållandet av offentlig service undersöks.
- Västra Götalandsregionen upprättar en kontakt med det centrala samordningsforumet för servicegivare (CSF).

Resultat:

- Samordnad statlig service utvecklas i 10 kommuner i länet.
- 10 stycken kommunala serviceplaner tas fram i länet.
- Serviceutbudet breddas i 10 dagligvarubutiker och 10 drivmedelsstationer.
- Samordnad offentlig och kommersiell service utvecklas i 5 kommuner.
- Nya servicelösningar baserade på ideella/ekonomiska föreningar etableras i två kommuner.
- I två kommuner deltar lokala föreningar, företag och medborgare i lokala utvecklingsprocesser som resultat av fördjupade översiktsplaner.
- Samverkan med servicegivare vad gäller strategiska etableringsfrågor har lett till att 3 butiker utökat ombudsfunktionerna.

Effekter:

- Tillgänglighet till offentlig service bibehålls/förbättras i de områden där projekt har genomförts.
- Tillgänglighet till kommersiell service bibehålls/ förbättras i de områden där projekt har genomförts.
- Arenor för samverkan mellan sektorer, förvaltningar och politikområden har skapats.

4. Investerings- och andra stödåtgärder för utveckling av drivmedelsstationer och dagligvarubutiker

Mål: Underlätta övergången till förnybara drivmedel och tillgodose att strategiska servicepunkter kan finnas kvar på landsbygden.

Aktiviteter:

- En gemensam strategi för Västra Götalandsregionens och Länsstyrelsens hantering av stöd till lanthandel och drivmedelsstationer utarbetas.

Resultat:

- 5 drivmedelsstationer ska med erhållet stöd kunna drivas vidare.
- 5 drivmedelsstationer ska genom erhållet stöd kunnat underlätta komplettera traditionella bränslen med förnybara bränslen.

- 15 dagligvarubutiker ska genom erhållet stöd kunna drivas vidare och utvecklas som serviceställe.
- 10 kommuner ska ha höjt sitt hemsändningsbidrag.
- Ökad kunskap hos butiksföreståndare i kommunerna om möjligheterna till utvecklingsinsatser.

Effekt:

- Strategiskt viktiga servicegivare finns kvar på landsbygden.
- Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen har ett bättre underlag för att strategiskt kunna bedöma vilka servicegivare som är i behov av stöd.

5. Kompetensutveckling och mobilisering inom området landsbygdsutveckling

Mål: Bättre kunskapsnivå för servicefrågorna i och utanför partnerskapet och en bättre spridning av framgångsrika arbetssätt och metoder.

Aktiviteter:

- Seminarier om servicens betydelse för landsbygden riktade till kommunala, regionala och nationella tjänstemän.
- Studieresor till kommuner som är att betrakta såsom "goda exempel" för serviceutveckling på landsbygden.
- Enkäter riktade till lokalbefolkningen kring hur de ser på serviceutvecklingen och vad de önskar inför framtiden.
- Informationsbroschyrer med 5 olika "goda lokala exempel" på projekt för serviceutveckling på landsbygden.

Resultat:

- 100 kommunala, regionala och nationella tjänstemän ska ha fått ökade kunskaper om förutsättningar för servicelösningar på landsbygden genom deltagande i seminarier och utbildningar.
- 100 kommunala, regionala och nationella handläggare ska ha tagit del av informationsaktiviteter kring servicefrågor på landsbygden.
- 50 förtroendevalda inom kommun, region och på nationell nivå ska ha tagit del av informationsaktiviteter kring servicefrågor på landsbygden.
- 50 kommunala, regionala och nationella förtroendevalda ska ha fått ökade kunskaper om förutsättningar för servicelösningar på landsbygden genom deltagande i seminarier och utbildningar.

Effekt:

- Kommunerna är aktivare i att utveckla servicelösningar anpassade till landsbygdens förutsättningar.
- Västra Götalandsregionen är aktivare i att utveckla servicelösningar anpassade till landsbygdens förutsättningar.

6. Programmets ledning, administration och information

Mål: Ett representativt och väl fungerande partnerskap och en administration och ledning som skapar förutsättningarna för ett verkningsfullt serviceprogram.

Aktiviteter:

- För att säkerställa att det regionala serviceprogrammets ambitioner kan genomföras utses en särskild grupp bestående av kommunal-, och regionpolitiker att leda genomförandet av programmet.
- Till sitt stöd bör denna ledningsgrupp ha en tjänstmannagrupp som kan bereda frågor som blir aktuella vid programmets genomförande. Representanter från länsstyrelsen och berörda statliga myndigheter bör ingå i gruppen.

Resultat:

- En fungerande genomförandeorganisation för det regionala serviceprogrammet etableras.
- Ett strukturerat samarbete införs mellan olika aktörer som arbetar med landsbygdsutveckling i Västra Götaland och nationellt.

Effekt:

- Servicefrågorna på landsbygden får en större plats på den politiska agendan.
- Serviceprogrammet leder till reella positiva effekter för serviceutvecklingen på landsbygden.

14 Västerbotten

Övergripande mål och syfte

Västerbottens läns boende och företag ska ha god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service utifrån realistiska förutsättningar och inom rimliga avstånd.

Syftet är att tillsammans med partnerskapet för programmet utveckla och främja tillgången till kommersiell och offentlig service i gles- och landsbygd. Syftet är också att programmet ska bidra till att uppnå ambitioner och mål för det regionala tillväxtprogrammet samt vara ett styrande dokument vid hanteringen av stöd till kommersiell service.

Specifika insatser/åtgärder

1. Stöd till kommersiell service

Åtgärder:

- Anskaffning, ny-, till-, ombyggnad eller reparation av lokaler.
- Tillgänglighet för funktionsnedsatta personer.
- Anskaffning, ombyggnad eller reparation av varubuss.
- Kompetenshöjande utbildningsinsatser för butiksägare.
- Utarbetande av åtgärdsprogram som syftar till att förbättra företagets lönsamhet och service till hushållen.
- Servicebidrag.
- Hemsändningsbidrag.

Resultatmål:

- 15 företag/år genomför investeringar med stöd av kommersiell service.
- 5 drivmedelsstationer/år investerar i förnybara drivmedel med stöd av kommersiell service.
- 5 företag/år förbättrar sin tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning med stöd av kommersiell service.
- projekt avseende utbildning/mentorsprogram genomförs.
- Max 7 företag/år är beroende av och beviljas servicebidrag.
- Cirka 2 mkr beviljas till hemsändning.

Effektmål:

- Dagligvarubutikerna på landsbygden bevaras på samma nivå som 2009 = 49 butiker.
- Drivmedelsstationerna på landsbygden bevaras på samma nivå som 2009 = 46 stationer.
- Andelen drivmedelsstationer på landsbygden med förnybara drivmedel ökar (9 % 2009).
- Tillgänglighet till dagligvarubutik och drivmedel i form av restid respektive avstånd.

2. Servicelösningar

Åtgärder:

Servicelösningar

- Samordna olika servicefunktioner, logistiklösningar och samordnade transporter på landsbygden. Test av nya lösningar bl.a. diversifiering kopplat till service utifrån lokala förutsättningar exempelvis datortjänst med s.k. serviceterminaler i butik eller inrättande av särskilda servicepunkter.
- Handla via webben: Ta fram system för beställning av varor via hemsidor. Där kan också ske marknadsföring av lokalt producerade produkter som fjällfisk, renkött, bär etc.
- Förstudier med nya servicelösningar t.ex. försök med inköpsresor.

Tillgänglighetslösningar

- Studier som visar hur tillgängligheten till den kommersiella servicen utvecklas samt informationsinsatser och åtgärder.

Betaltjänster

- Kartlägga effekter av det nya systemet med betaltjänster och därmed vidta åtgärder för att påverka utvecklingen.

Kompetens- och informationsinsatser

- Mentorsinsatser för kommersiell service.
- Spridning av kunskap och information om lokal upphandling kopplat till skolor, serviceboende, dagligvarubutiker etc.

Resultatmål:

Servicelösningar

- Projekt med samordnade transporter genomförs
- 3 servicepunkter har inrättats för att samordna och säkerställa servicen (mellan offentlig och kommersiell service).
- En studie genomförs avseende handel via webben s.k. e-handel.

Tillgänglighetslösningar

- Ett försök med inköpsresor genomförs.
- En studie genomförs som belyser tillgängligheten till butikerna för personer med funktionsnedsättning.

Betaltjänster

- En kartläggning genomförs för att bedöma hur de grundläggande betaltjänsterna motsvarar samhällets behov.

Kompetens- och informationsinsatser

- Ett projekt genomförs med utbildning/mentorsverksamhet där 30 butiker deltar.
- Informationsinsatser genomförs avseende lokal upphandling.

Effektmål:

- Invånare och näringsliv upplever att tillgängligheten (rumsligt eller via Internet) till offentlig och kommersiell service har ökat.
- Den lokala upphandlingen har ökat för dagligvarubutikerna.

15 Västmanland

Detta regionala serviceprogram styr insatser för att försöka främja service på landsbygden. Service på landsbygd kan vara det totala utbudet av all service såsom skolskjuts, färdtjänst, sjukresor, butik, post, bibliotek, apotek, hemtjänst och kommunikationer. Detta program avser dock just dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

Övergripande mål och syfte

Serviceprogrammets syfte är att stärka dagligvarubutiker och drivmedelsstationer med strategisk betydelse för varu- och drivmedelsförsörjningen.

Serviceprogrammets övergripande mål är att ingen av våra åtta lanthandlare skall ha lagt ner verksamheten vid utgången av 2013 som är det sista året för det här serviceprogrammet.

Specifika insatser/åtgärder

I Västmanlands län har lanthandlarna och andra berörda grupper sammankallats för att försöka hitta olika åtgärder. Detta har resulterat i ett program med 5 insatsområden:

1. Kommunerna försöker upphandla livsmedel till småkök på ett sådant sätt att lanthandlarna kan vara med och lägga anbud.

Aktivitetsmål:

- Länsstyrelsen utformar riktlinjer för stöd till kommersiell service så de kommuner gynnas som gör upphandling till småkök där lanthandlare kan vara med.

Resultatmål:

- De 8 lanthandlarnas totala omsättning skall inte minska.

Effektmål:

- 25 % av lanthandlarna skall anse att de hade en chans att delta i en upphandling till småkök.

2. Länsstyrelsen tillsammans med kommunerna försöker stärka turistiska satsningar i lanthandlarnas närhet.

Aktivitetsmål:

- Två projekt kommer att initieras för att främja turistiska satsningar som gynnar lanthandlare.

Resultatmål:

- De 8 lanthandlarnas totala omsättning skall inte minska.

Effektmål:

- 25 % av lanthandlarna skall anse att de fått fler turister som kunder .

3. Läget för bensinstationer i länet skall bevakas och vid behov skall vissa av dem prioriteras så att de kan få stöd enligt förordningen om stöd till kommersiell service

Aktivitetsmål:

- Länsstyrelsen skall kontakta viktiga drivmedelsstationer för att undersöka om de behöver prioriteras så de kan bli aktuella för stöd till kommersiell service.

Resultatmål:

- Länsstyrelsen skall på ett tidigt stadium upptäcka drivmedelsstationer i svårigheter.

Effektmål:

- Drivmedelsstationer på orter som har lanthandel skall inte bli färre.

4. Sträva efter samverkan mellan kommersiell och offentlig service

Aktivitetsmål:

- Länsstyrelsen utformar riktlinjer för stöd till kommersiell service så att de kommuner gynnas som samordnar verksamheter med lanthandlarna.

Resultatmål:

- De 8 lanthandlarnas totala omsättning skall inte minska.

Effektmål:

- Om det är möjligt att få in offentlig service i lanthandelsbutiker bör detta ske.

5. Tillhandahålla kompetensförsörjning till lanthandelsbutiker och potentiella köpare av sådana

Aktivitetsmål:

- Länsstyrelsen tillsammans med andra aktörer startar ett projekt som tillhandahåller kompetens.

Resultatmål:

- Om ägarbyte sker i någon av butikerna skall de nya ägarna få hjälp vid förvärvet.

Effektmål:

- Ägarbyten skall gå till på ett sådant sätt att goda möjligheter att driva verksamheten vidare skall föreligga.

16 Örebro

Övergripande mål

Programmet ska bidra till att trygga den kommersiella och den offentliga servicen i länet för medborgare och företag, servicen ska särskilt stärkas på de orter som anses som servicestrategiska.

Specifika insatser/åtgärder

Programinnehållet utgörs av sex åtgärdsområden, men då programmet bygger på ett processororienterat arbetssätt kan fler och/eller andra områden komma att bli aktuella längre fram under programtiden. Åtgärdsområdena bedöms vara de mest strategiska för länet i nuläget och har formulerats utifrån de synpunkter som framkommit i dialog med olika aktörer som berörs av programmet.

1. Lönsam och tillgänglig butik/alternativa lösningar för kommersiell service

Aktiviteter:

- Insatser ska genomföras som utvecklar butiken affärsmässigt och ekonomiskt utifrån en ortspecifika förutsättningar. Stor vikt ska läggas på vad kommunen, de boende och företagen på orten anser är viktigt för butiken. Affärsplaner alternativt lokala utvecklingsplaner med butiken i centrum ska tas fram för varje butik som riskerar att försvinna under programperioden.
- Energikartläggningar ska göras och därefter energieffektiviseringsprogram utarbetas för varje butik i den tätortsnära landsbygden.
- Utifrån tillgänglighetsinventering och åtgärdsplaner för butikerna som gjorts i projektet "Landsbygdshandeln- butik för alla - tillgänglighet för funktionshindrade" under 2009 ska konkreta investeringsplaner/program utarbetas för respektive butik.
- Investeringsstöd till alla stödberättigade butiker om investeringen medför att butiken kan bli mera tillgänglig och lönsam.
- Inventering av andra lösningar i Sverige för att trygga den kommersiella servicen. Nya lösningar ska testas och utvärderas för att se om de är tillämpliga i Örebro län. Minst två alternativa servicelösningar ska tas fram och prövas.

Mål:

- Varje butik ska ha en omsättning, bruttomarginal och lönsamhet som gör det möjligt att driva verksamheten utan ett årligt servicebidrag från Länsstyrelsen.
- Samtliga butiker ska undanröja enkelt avhjälpta hinder i enlighet med PBL 17 kap. 21a § och Boverkets tillämpningsföreskrifter, BFS 2003:19 HIN.
- Den kommersiella servicen ska tryggas på de orter där det inte går att få lönsamhet i en butik och på de orter som saknar butik.

2. Motverka utglesning av drivmedelsstationer

Aktiviteter

- Informera om vilka möjligheter som finns till att finansiera investeringar i drivmedelsanläggningar med hjälp av stöd till kommersiell. Information ska ges till samtliga stödberättigade drivmedelsstationer, alla kommuner, leader-grupper, kommunbyggeråd samt länsbyggeråd.
- Främja investeringar i stödberättigade drivmedelsanläggningar via stödet till kommersiell service om så krävs finansiellt.
- Pilotprojekt som drivs av boende, byalag, företag etc. på en ort i syfte att utarbeta förslag och genomföra aktiviteter som kan bidra till att långsiktigt utveckla och stärka. Minst ett projekt till ska startas under perioden 2010-2011.

Mål:

- Drivmedelsförsörjningen ska tryggas på de orter där kommun, boende och företag anser att tillgången till drivmedel är av strategisk betydelse för ortens utveckling och där avståndet till alternativt inköpsställe är för långt.

3. Servicecentrum/servicekontor och servicepunkter för medborgare och företag

Aktiviteter

- Samverka med de statliga myndigheterna och kommunerna och utreda förutsättningarna för en ökad service i de tätorter där servicen bör förbättras.
- Samverka med de statliga myndigheterna och kommunerna och utreda förutsättningarna för att starta upp servicepunkter i kommunerna.
- Inventera hur den statliga och kommunala servicen har utformats och eventuellt integrerats på andra orter i Sverige och överföra kunskaper/erfarenheter från goda exempel till länet (både vad gäller servicekontor och servicepunkter).

Mål:

- Fler bemannade servicekontor så att tillgången till statlig och kommunal service i de tätorter där medborgare och företag anser att servicen inte är tillfredsställande förbättras.
- Starta upp minst en servicepunkt i varje kommun på den ort inom den tätortsnära landsbygden som anses som mest servicestrategisk för att öka tillgången till service.

4. Ökad lokal upphandling för att främja lokal produktion av varor och lokala tjänsteföretag

Aktiviteter:

- Kartlägga befintliga lösningar för hur lokal upphandling tillämpas i andra kommuner och överföra kunskaper/erfarenheter från goda exempel till länet.
- Utbilda kommunala företrädare och företag i lokal upphandling. En utbildningsaktivitet per år ska arrangeras under programperioden.
- Utforma minst ett pilotprojekt i länet som kan fungera som modell för lokal upphandling.

Mål:

- Öka den lokala upphandlingen i länets kommuner för att främja tillväxten i lokala varu- och tjänsteföretag.

5. Effektiva och samordnade transport- och logistiklösningar som kan främja både kommersiell och offentlig service

Aktiviteter:

- Samverka med kommunerna och transport- och distributionsföretag och utreda förutsättningarna för samordnade transportlösningar och vilka modeller/system som kan vara lämpliga.
- Göra en fördjupad kartläggning av befintliga modeller/system för samordnade transportlösningar och överföra kunskaper/erfarenheter från goda exempel till länet.
- Om förutsättningar för samordnade transportlösningar finns utforma minst ett pilotprojekt i länet som kan fungera som förebild för transportererna.

Mål:

- Öka antalet samordnade transporter i kommunerna som kan främja både kommersiell och offentlig service.

6. Grundläggande betaltjänster

Aktiviteter:

- Länsstyrelsen ska under 2010 göra en utredning för att klarlägga hur utbudet av grundläggande betaltjänster ser ut och om det finns brister i utbudet i respektive kommun och på de orter inom den tätortsnära landsbygden som ingår i programmet. Samverkan kring utredningen ska ske med Regionförbundet.
- Om utredningen visar att brister föreligger på någon ort som är så omfattande att tillgången på betaltjänster inte är tillfredsställande ska Länsstyrelsen föra en dialog med de aktörer som erbjuder betaltjänster för att se om bristerna kan åtgärdas.

Mål:

- Bevarat eller ökat utbud av grundläggande betaltjänster så att alla i samhället har tillgång till tjänsterna till rimliga priser (regeringens mål).

17 Östergötland

Övergripande mål och syfte

Skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god servicenivå inom rimliga avstånd.

Det regionala serviceprogrammet för landsbygden syftar till att för Östergötland stärka dagligvarubutiker och drivmedelsstationer med strategiskt betydelse för varu- och drivmedelsförsörjningen på landsbygden. Programmet ska också skapa förutsättningar till viss offentlig service kopplad till dagligvaruhandeln och drivmedelstationerna.

Specifika insatser/åtgärder

Målen i programmet har formulerats i partnerskapet och relateras till syftet. De mål som partnerskapet har formulerat är följande:

- Utveckla befintlig dagligvaruhandel och drivmedelsförsörjning på landsbygden i Östergötland.
- Minska utslagningstakten av kommersiell service på landsbygden jämfört med tidigare programperiod.
- Öka den genomsnittliga marknadsandelen för de butiker som är den sista på orten till 36 procent.
- Bevara minst tre väl fungerande och för allmänheten tillgängliga sjömackar i skärgården som är avsedda för både bil- och båtrafik.
- Upprätta minst 5 stycken servicepunkter.

1. Kompetensutveckling och upphandling

Aktiviteter:

- Fortsätta arbetet med handlarnas kompetensutveckling via Landsbygdsservice eller annan utförare.
Mål – Ökad lönsamhet för handlaren och bättre service till omlandet.
- Arbeta för att kommunala upphandlingar i större utsträckning riktar sig mot lokala servicegivare på landsbygden samt att underlätta för servicegivaren vad gäller anbudsförfarande.
Mål – Ökad omsättning för verksamhetsutövaren och bättre förutsättningar för små enheter att lämna anbud.

2. Ökad köptrohet och lönsamhet

Aktiviteter:

- Arbeta fram modeller för att skapa en ökad lokal köptrohet t.ex. genom samordningsprojekt mellan företag, länsstyrelsen, leadergrupper, kommuner m.m.
Mål – Ökad omsättning för verksamhetsutövaren och bättre service för boende och företag.
- Informationsinsatser gällande samband mellan köptrohet och tillgång på kommersiell service på landsbygden, riktat både till boende och förbipasserande.
Mål – Ökad omsättning för verksamhetsutövaren och bättre service för konsumenterna.
- Främja investeringar i kapitalvaror som minskar kostnader och ökar lönsamheten.
Mål – Öka nettovinsten för verksamhetsutövaren givet samma omsättning.

3. Samordning

Aktiviteter:

- Sprida goda exempel och erfarenheter av samordning av kommersiell och offentlig service.
Mål – Ökad kunskap om samordning mellan kommersiell och offentlig service.
- Genomföra pilotprojekt för att skapa olika lokalt anpassade samordningslösningar av kommersiell och offentlig service.
Mål – Finna en tillämpar modell för samordnad service.
- Utredda möjligheterna vad gäller samordnade transporter från grossister till servicepunkter på landsbygden.
Mål – Finna en tillämpar modell för samordnade transporter.

4. Övriga insatsområden

Aktiviteter:

- Att beakta hur den kommersiella och offentliga servicen påverkas av övriga åtgärder på orten, exempelvis i den kommunala översiktplaneringen.
Mål – Ökad förståelse för funktioner som påverkar den kommersiella servicen på landsbygden.
- Upparbeta en bra kontakt mellan berörda parter som t.ex. handlarna, länsstyrelsen, kommuner, partnerskapet bensinbolag samt livsmedelskedjor.
Mål – Finna informationskanaler för att snabbt kunna lösa uppkomna problem.
- Tillgänglighetsanpassning genom stöd för tillgänglighetshöjande insatser.
Mål – Ökat tillgänglighet till kommersiell service på landsbygden för personer med funktionshinder.
- Revidering vid behov av Länsstyrelsen riktlinjer för stöd till kommersiell service.
Mål – Mer ändamålsanpassade riktlinjer för stöd till kommersiell service.